

Strategia rozwoju gminy. Sprawdzona procedura przygotowania i wdrażania + wzory do pobrania

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Strategia rozwoju stanowi kluczowy dokument wyznaczający cele rozwoju każdej jednostki terytorialnej. Prawidłowo przeprowadzony proces planowania strategicznego stwarza nie tylko możliwość identyfikacji najważniejszych barier i priorytetów rozwojowych jednostki samorządu terytorialnego, ale również pozwala zmobilizować i zoptymalizować racjonalne zarządzanie zasobami niezbędnymi do ich urzeczywistnienia. Sam proces strategiczny, m.in. dzięki wpisanej w jego istotę zasadzie partycypacji społecznej czy wręcz współdecydowania, stwarza szerokie możliwości budowania lokalnej wspólnoty. Dlatego też planowanie strategiczne nabiera coraz większego znaczenia, zwłaszcza w kontekście coraz to nowszych wyzwań, z którymi zmuszone są mierzyć się lokalne władze samorządowe.

Pojawia się jednak pytanie, czy samorządy lokalne są w stanie w pełni skorzystać z możliwości, jakie stwarza przed nimi planowanie strategiczne? Opublikowany w 2021 r. raport OECD „Lepsze zarządzanie, planowanie i dostarczanie usług w jednostkach samorządu lokalnego w Polsce” wskazuje, że pomimo pewnego doświadczenia w tym zakresie, polskie gminy w dalszym ciągu identyfikują szereg wyzwań związanych z opracowaniem strategii rozwoju¹. W tym kontekście warto przede wszystkim zwrócić uwagę na te spośród nich, które odnoszą się do deficytów w wiedzy i fachowości w zakresie planowania strategicznego po stronie lokalnej (gminnej) administracji samorządowej. Autorzy raportu zwracają uwagę m.in. na niski potencjał planowania na szczeblu władz samorządowych, który w przypadku Polski przejawia się w braku zdolności i potencjału do tworzenia planów na różnych poziomach samorządu, posługiwaniu się nieaktualnymi i niedokładnymi danymi, nieefektywnym wykorzystywaniu danych, czy też braku środków finansowych na opracowanie strategii, który dla wielu samorządów stanowi przeszkodę w dostępie do wiedzy, danych i praktyki².

Autorzy raportu zwracają również uwagę na „stale zmieniające się otoczenie prawne [które] wymaga od samorządów zainwestowania większej ilości czasu i zasobów, aby być na bieżąco z nowymi wymogami prawnymi dotyczącymi rozwoju lokalnego”³. Z tezą tą trudno nie zgodzić się w kontekście trwających w Polsce już niemal od dwóch dekad prac nad reformą systemu zarządzania rozwojem. Kolejne etapy wdrażanej reformy w znacznej mierze odnoszą się do planowania rozwoju na poziomie samorządu gminnego. Jednym z zasadniczych celów reformy systemu zarządzania rozwojem Polski, obok integracji planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego, jest wzmocnienie podmiotowości samorządów lokalnych w tym procesie. Ustawodawca dąży do osią-

---

¹ OECD (2021), *Lepsze zarządzanie, planowanie i dostarczanie usług w jednostkach samorządu lokalnego w Polsce*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b1c061dd-pl>, dostęp: 25.11.2025 r.

² Tamże, s. 133–134.

³ Tamże, s. 132.

gnięcia tego celu poprzez wyposażenie gmin w instrumentarium, za pomocą którego będą w stanie skutecznie kształtować swoją przyszłość. Na podstawie przepisów ZmPolRozwojuU20 ustanowiona została jednoznaczna podstawa prawna pozwalająca zainteresowanym gminom na opracowanie strategii rozwoju gminy oraz strategii rozwoju ponadlokalnego. Z kolei ZmPlanZagospU23 nadała strategii rozwoju gminy charakter obligatoryjny oraz wprowadziła nowy instrument, plan ogólny, zastępujący dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Zmiany te stanowią zasadniczo pozytywną wiadomość dla gmin. W postaci strategii rozwoju oraz planu ogólnego zyskują one instrumenty umożliwiające skuteczne i efektywne planowanie rozwoju w perspektywie średniookresowej. Faktem jest, że w zasadzie od restytucji samorządności na szczeblu lokalnym, która dokonana się w 1990 r., gminy i miasta opracowywały własne strategie rozwoju. Pamiętać jednak należy, że działo się to bez jednoznacznej podstawy prawnej, określającej funkcję, strukturę strategii czy też procedurę jej opracowania i uchwalenia. Sytuacja ta miała miejsce, mimo iż PolRozwojuU wskazywała samorząd gminny jako jeden z podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju. Gminy chcące w tamtym czasie opracować strategie korzystały z przepisu wskazującego na kompetencje organu stanowiącego w zakresie uchwalania programów gospodarczych (art. 18 ust. 1 pkt 6 SamGminU), w odniesieniu do których przepisy milczały na temat ich struktury czy też procedury opracowania i uchwalenia.

Dzisiaj sytuacja uległa diametralnej zmianie. Po kolejnych nowelizacjach, SamGminU w kompleksowy sposób opisuje wyżej wspomniane zagadnienia i problemy planowania strategicznego na poziomie lokalnym. To rzecz jasna czyni ów proces o wiele bardziej złożonym i wymagającym. Sprawia, że dużo łatwiej o popełnienie błędów, które mogą rzutować na przebieg procesów rozwojowych zachodzących w gminie. Dlatego właśnie powstał niniejszy poradnik, który nie jest klasycznym komentarzem przepisów regulujących proces zarządzania rozwojem gminy, ale przede wszystkim opisem inspirującej procedury przygotowania i wdrażania strategii rozwoju gminy. Co istotne, procedura ta była wielokrotnie z powodzeniem stosowana przez autorów niniejszego opracowania w ich praktyce zawodowej związanej z doradztwem strategicznym na rzecz jednostek samorządu terytorialnego.

Na strukturę poradnika składa się pięć rozdziałów. Rozdział pierwszy stanowi teoretyczne wprowadzenie do problematyki planowania strategicznego. W jego ramach omówiono podstawowe pojęcia związane z tym procesem, wyjaśniono jego cele, rolę oraz wskazano główne pytania, na które należy udzielić odpowiedzi w toku opracowania strategii rozwoju. Scharakteryzowano pojęcie strategii rozwoju gminy, jej umocowanie prawne oraz pełnione przez nią funkcje w ramach systemu planowania przestrzennego. Ponadto wskazano na często pomijaną rolę strategii jako instrumentu usprawniającego funkcjonowanie lokalnej administracji.

Rozdział drugi zawiera szczegółową charakterystykę uwarunkowań organizacyjnych i formalno-prawnych procesu strategicznego, którego produktem jest strategia rozwoju gminy. Podkreślono znaczenie polityki informacyjnej i działań z zakresu *public relations*, wspierających przejrzystość procesu oraz komunikowanie jego kolejnych rezultatów mieszkańcom. W tym kontekście zwrócono uwagę na znaczenie partycypacji społecznej, pozwalającej na włączenie mieszkańców w proces budowania strategii od jego początkowych etapów, a przez to wzmacnianie kompetencji społeczności lokalnej w zakresie planowania strategicznego i projektowania polityk publicznych.

Rozdział trzeci przedstawia rolę diagnozy strategicznej jako kluczowego elementu systemu zarządzania gminą oraz fundamentu tworzenia strategii i planu ogólnego. Omówiono w nim zakres diagnozy – tematyczny, przestrzenny i czasowy – oraz jej powiązania z innymi analizami sektorowymi i dokumentami planistycznymi. Zidentyfikowano oraz scharakteryzowano katalog źródeł danych niezbędnych do sporządzenia kompleksowej i wielowymiarowej diagnozy sytuacji rozwojowej gminy. Ponadto w rozdziale tym wskazano na znaczenie diagnozy w kontekście budowy sys-

---

temu informacji przestrzennej i bazy wiedzy o gminie, umożliwiających prowadzenie polityki opartej na dowodach.

Rozdział czwarty koncentruje się wokół problematyki sporządzania planu strategicznego gminy, począwszy od identyfikacji jej kluczowych potencjałów oraz wymagających rozwiązania problemów, poprzez opracowanie scenariuszy rozwojowych, a skończywszy na sformułowaniu siatki celów. Ponadto przedstawiono sposób opracowania części terytorialnej (przestrzennej) strategii rozwoju gminy, obejmującej model struktury funkcjonalno-przestrzennej, rekomendacje i ustalenia w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej w gminie oraz obszary strategicznej interwencji.

Rozdział piąty opisuje sposób konstruowania systemów wdrażania, finansowania, monitorowania i ewaluacji strategii. W rozdziale tym opisano zasady wdrażania strategii rozwoju, instrumentarium wykorzystywane w tym zakresie oraz źródła finansowania inicjatyw ukierunkowanych na osiągnięcie celów rozwojowych gminy. Ważną część rozdziału stanowi opis systemu monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju, który – jeśli tylko zostanie zbudowany w prawidłowy sposób – będzie stanowił sprawny instrument oceny postępów i skuteczności działań podejmowanych na rzecz urzeczywistnienia celów zapisanych w tym dokumencie.

dr Michał Dulak

dr Maciej Huculak

dr Janusz Jeżak

dr Jeremiasz Salamon

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl